

PREROMANTISMUS:

- vznik: polovina 18. stol.
- odmítavá reakce na klasicismus a osvícenství
- předzvěst romantismu, „předěl“ mezi klasicismem a romantismem
- někdy označován jako „sentimentalismus“
- umělecké druhy: dominuje literatura

preromantická scenérie (Fonthill Abbey od Johna Ruttera, 1823)

PREROMANTISMUS V EVROPĚ:

➤ **Británie:**

- James Thomson (skotský básník a dramatik)
- Thomas Chatterton (falza středověké literatury)

➤ **Francie:**

- Jean-Jacques Rousseau (návrat k přírodě)

➤ **Německo:**

- hnutí Sturm und Drang
- tzv. Výmarská klasika

➤ **Rusko:**

- Gavrila Romanovič Děržavin (nejvýznamnější ruský básník 18. stol.)
- Denis Ivanovič Děržavin (nejvýznamnější ruský dramatik 18. stol.)
- *Slovo o pluku Igorově* (hrdinský epos ze 12. stol., spory o pravost – při požáru Moskvy originál shořel)

➤ **Česko:**

- Josef Jungmann (překladatel, jazykovědec)
- Václav Hanka a Josef Linda (pravděpodobní autoři rukopisů KD a ZH – rovněž spory o pravost)

➤ **Slovensko:**

- Ján Kolár (básník, jazykovědec, historik)

Situace v Evropě:

- Německo roztržštěné (sjednoceno až 1871)
- VFR (1789–1799)
- od 1792 prusko-rakouské války (proti Francii)
- 1799 uchoopil vládu ve Francii Napoleon Bonaparte

Situace ve světě:

- boj za nezávislost USA (1775–1783)

STURM UND DRANG

- literární hnutí Sturm und Drang (Bouře a vzdor)
- 1767–1785 (18 let)
- označení podle názvu hry Friedricha Maximiliana Klingera
- pouze v německé literatuře (literární revoluce)
- reakce na éru osvícenství a racionalismu (obrat k emocím, důraz na cit a fantazii)
- vzpoura mladé generace proti konvencím

INSPIRACE STURM UND DRANG:

- Jean-Jacques Rousseau
- Shakespeare a Homér (tvořili „podle přírody“, tj. spontánně, nespoutáni pravidly)
- lidová slovesnost, lidové zdroje umění, národní tradice

DRAMA STURM UND DRANG:

- odpor k pravidlům (a proti klasicismu)
- důraz na autentičnost a bezprostřednost (viz např. *Utrpení mladého Werthera*)
- nadšení pro Shakespeara
- podobné motivy u různých autorů
- spousta nových dramát (většina je dnes už zapomenuta)
- inspirace pro romantismus

JAKOB MICHAEL REINHOLD LENZ

(1751–1793)

- *Poznámky o divadle*
(teoretický spis)
- ***Domácí učitel aneb
Přednosti soukromé
výchovy*** (drama, 1774)
- ***Vojáci*** (drama, 1776)
- měl vliv např. na Büchnera
či Brechta

FRIEDRICH MAXMILIAN KLINGER

(1752–1831)

- ***Bouře a vzdor*** (drama,
1776)

JOHANN WOLFGANG GOETHE

(1749–1832)

„Vom Vater hab' ich die Statur,
des Lebens ernstes Führen.
Vom Mütterchen die Frohnatur
und Lust zu fabulieren.“

(Po otci mám postavu,
vážný přístup k životu.
Po matce radostnou mysl
a chuť si vymýšlet / básnit / vyprávět...)

rodiče

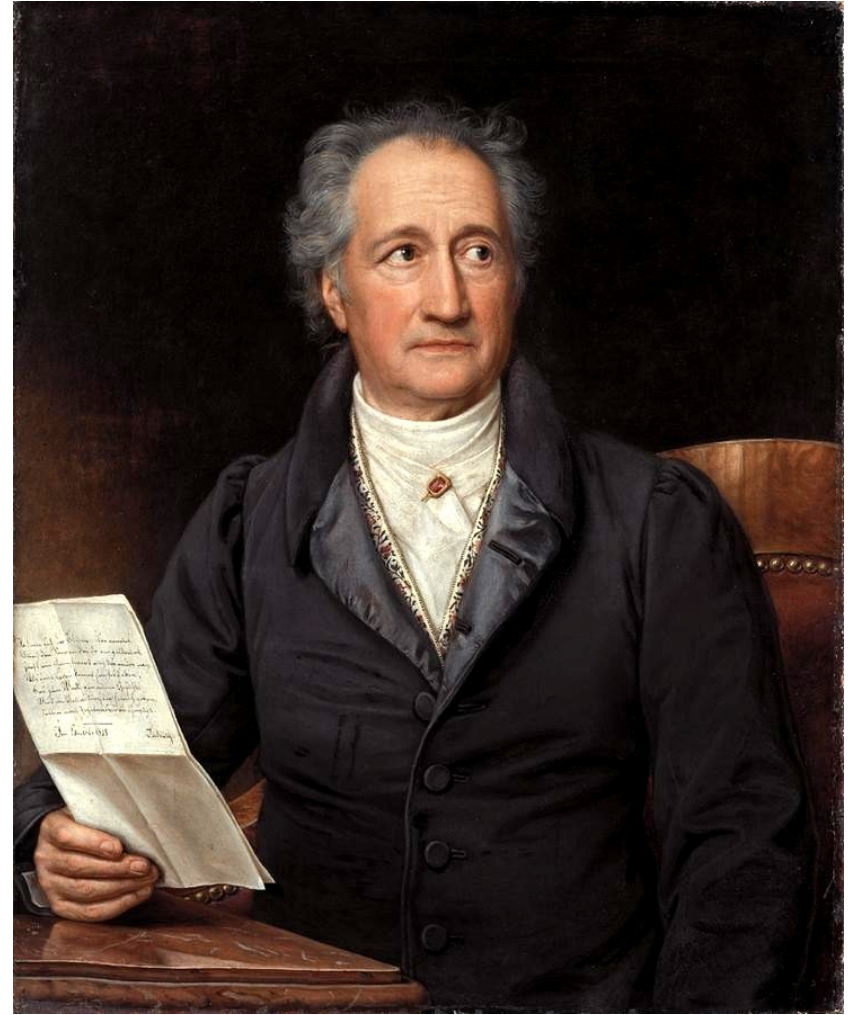
Goethe mladý

Goethe: 1779

Goethe: 1809

Goethe: 1828

Goethe s rodinou

hrobka (Výmar)

pomník (Lipsko)

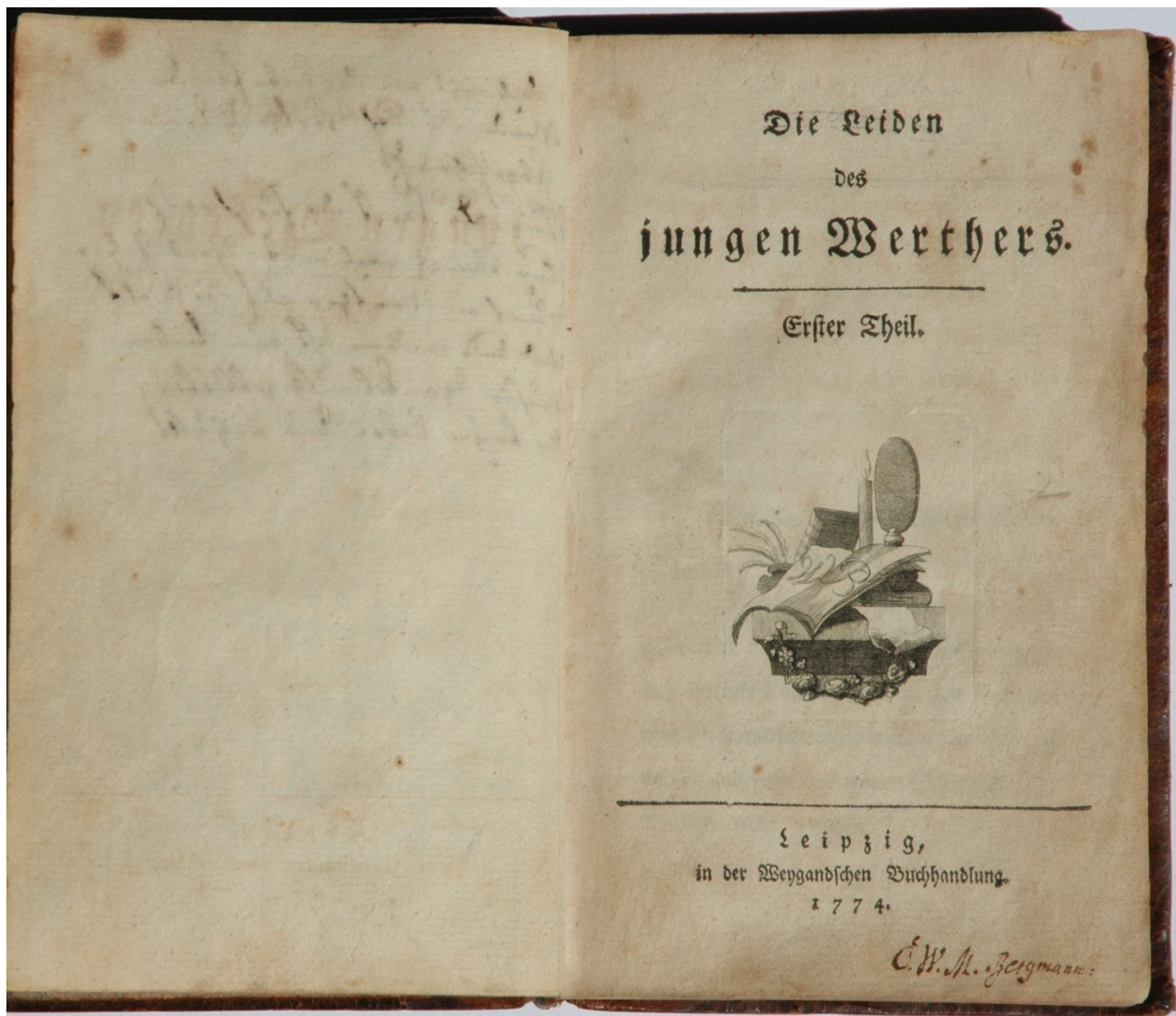
- studium práv (Lipsko)
- studium přírodních věd (Štrasburg)
- seznámil se s Lenzem i Wagnerem
- cestoval po Evropě
- ve 40 letech vydal 8svazkové vydání svých spisů
- od 1775 žil ve Výmaru
- v mládí obdivoval Corneillovu tvorbu (přeložil *Lháře*)
- poté okouzlen Shakespearem

Coby literát proslul už ve věku 25 let:

- ***Utrpení mladého Werthera*** (próza, 1774)

Autor 23 dramat:

- ***Milencovy rozmary*** (1. komedie)
- ***Spoluviníci*** (2. komedie)
- ***Prométheus*** (drama, fragment, 1773)
- ***Götz z Berlichingenu*** (drama, 1773)
- ***Torquato Tasso*** (drama, 1780)
- ***Ifigenie v Tauridě*** (drama, 1787)
- ***Egmont*** (drama, 1787)

Utrpení mladého Werthera (1. vydání)

Životní dílo:

- **Faust** (2dílné „knižní“ drama)
- tzv. **Urfaust** (starší verze 1. dílu, dochována díky přepisu Goethovy služebné)
- psal také frašky (např. *Nálada zamilovaného*)

Příručka podle tehdejší divadelní a herecké praxe:

- **Pravidla pro herce** (1824)

Wollten Sie mir, was für ein ganz guttunendes,
mit wenigem Pulver vermischtes Pulver haben: ob die
Zerlegung einander zu Pulver zu machen ist,
ob die Pulver leicht zu pulverisieren sind und ob die
aufzubereiten sind Sie es im August werden und die
und zubereiten können?

Bei dieser Gelegenheit wollte ich Sie ersuchen
mir ein Pulver mit sehr glänzendem Eau de Cologne
zu übermitteln, was für ein Pulver mit dem
übrigen ganz erhalten werden. Es ist dieses
kostbare Pulver seit dem Pulver immer
das Pulver sehr zu haben.

Dieses Pulver ist zu haben in
Paris am 9. März 1802.

Goethe

Mit dem Pulver zu übermitteln.

Goethův rukopis (dopis příteli, 1802)

Ginkgo biloba:

Dieses Baums Blatt, das von Osten
Meinem Garten anvertraut,
Giebt geheimen Sinn zu denken
Wie's den Wissenden erbaut.

Ist es ein lebendig Wesen,
Das sich in sich selbst getrennt,
Sind es zwey die sich erlesen,
Dass man sie als eines geant.

Solche Frage zu erwidern
Fand ich wohl den rechten Sinn,
Fühlst du nicht an meinen Liedern
Dass ich Eins und doppelt bin.

2.15. J. 1815

Goethův herbář
(ginko)

FRIEDRICH SCHILLER

(1759–1805)

- absolvent vojenské školy
(plukovní medik)
- zájem o poezii už při studiu
(osobní vzpoura)
- po studiu dráha literáta
- dramaturg a dramatik
divadla v Mannheimu
(smlouva na 3 hry)
- dochovaná korespondence
mezi ním a Goethem

Dramatická tvorba (celkem 13 dramat):

- ***Loupežníci*** (1781, vrcholí tendence Sturm und Drang – vydáno vlastním nákladem, uvedeno v Mannheimu)
- ***Spiknutí Fiesca v Janově*** (1783, 3x hru přepracoval)
- ***Úklady a láska*** (1783, velký úspěch)
- ...končí fáze Sturm und Drang, hry na historické náměty:
 - ***Don Carlos*** (1785, vliv Shakespeara)
 - ***Valdštejn*** (trilogie: *Valdštejnův tábor*, *Piccolominiové*, *Valdštejnova smrt*; 1799)
 - ***Marie Stuartovna*** (1800)
 - ***Panna Orleánská*** (1801)
 - ***Vilém Tell*** (1804)

- *Jeviště jako instituce morální výchovy*
(přednáška o divadle – hájí osvícenské lessingovské principy divadla)
- *O mravním poslání divadla*
- *Na radost* (óda, 1785)

Spisy z oblasti historie:

- *Dějiny odtržení spojených nizozemských provincií od španělské vlády*
- *Dějiny třicetileté války*

1847 12 25

Thalia.

Herausgegeben

von

Schiller.

Erster Band

welcher das I. bis IV. Heft enthält.

Leipzig,

bey Georg Joachim Göschen.

1787.

titulní list časopisu
Thalia, do nějž
Schiller přispíval

Schiller (vlevo) a Goethe (vpravo) v Jeně

VÝMARSKÁ KLASIKA

- pojem odkazuje k antice a označuje klasické období německé literatury
- město Výmar – příchod:
 - Goethe: 1775
 - Schiller: 1794
- výmarská klasika končí 1805 smrtí Schillera
- Dvorské divadlo
 - od 1791 Goethe intendantem

Výmar (Weimar)

Goethe a Schiller
před divadlem
ve Výmaru

výmarské divadlo

Výmar (historická rytina)

- Výmarskou klasiku tvoří čtveřice autorů:
 - Goethe
 - Schiller
 - Herder
 - Wieland

- Výmarská klasika v tvorbě:
 - Goethe: např. *Ifigenie v Tauridě*
 - Schiller: např. *Don Carlos*

Schiller předčítá ve Výmaru
(vlevo sedí Goethe)

Výmar (dům, kde žil Goethe)

Výmar (dům, kde žil Schiller)

LITERATURA K TÉMATU:

- Rak, Ján – *Kapitoly z dějin německého divadla* (Praha, 1965)
- Friedenthal, Richard – *Goethe: jeho život a doba* (Bratislava, 1982)
- Marešová, Eva – *Sbírka textů k literatuře německého osvícenství a období Sturm und Drang* (Praha, 1988) [jde o ukázky textů v němčině!]